

Ս. ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՆՎԻՐՎԱԾ ՏՈՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒՄ

Փետրվարի 7-ին, Վարդանանց խորհրդին հաղորդվելու համար, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում էր հավաքվել հավաքացյալ հայորդիների մի հոծ բազմություն: Հավաքվել էր ոչ միայն հաղորդակից դառնալու համագգային այս մեծ փոնակափարությանը, այլ նաև շնորհավորելու Նորին Սրբությանը, քանի որ Վարդանանց փոնր նաև Անվանակոչության օրն է Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի:

Առավոտյան մատուցված Ս. Պապարագի ընթացքում կատարվեց Հայրապետական մաղթանք, որի ընթացքում ներկա հավաքացյալ հայորդիները, մեր հոգևորականաց դասի գլխավորությամբ, աղոթք բարձրացրեցին առ Աստված՝ Վեհափառ Հայրապետի «յամերամ ժամանակօք ապահով անդորրություն» և «Ապրումնակառոյց Մեծի Աթոռոյս անսասանութեան» համար:

Երեկոյան ժամը 17.00-ին, Վարդանանց փոնր արժանի շուրջով նշելու համար, հայ հավաքացյալների առաջ նորից իր հյուրընկալ դռներն էր բացել Վեհափառ հանդիսությունների դահլիճը, որտեղ Վեհափառ Հայրապետի բարձր նախագահությամբ ու Գևորգյան Հոգևոր Ծննդարանի ջանքերով նշվեց Վարդանանց փոնր:

Տեղումնական «Հայր մեր»-ից և Հայաստանի Հանրապետության օրհներգերից հեկո հնչեց Ծննդարանի քայլերգը, որին հաջորդեց Գևորգյան Հոգևոր Ծննդարանի փեսուհի Տ. Եղիշե ավագ քին. Սարգսյանի բացման խոսքը:

Այսօր հիշարակի օրն է «Միջոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին»:

Պատմահայր Մովսես Խորենացին, իր անմահ Պատմության մեջ խոսելով մեր ժողովրդի անցած հերոսական ուղու մասին, գրում է. «Զի թեպէր եւ եւնք Ածու փոքր, եւ թոռով յոյժ ընդ փոքու սահմանեալ եւ զօրութեամբ րկար, ... սակայն բազում գործ արութեան գրանին գործեալ եւ ի մերում աշխարհիս արժանի գրոյ յիշարակի»:

Վարդանանց պատերազմի հերոսապարտունք հենց Պատմահոր նշած արիության, հայրենասիրության և մեր Ս. Եկեղեցու հավիրենական երթը շարունակական դարձնելու հիշարժան գործերից է: Միանշանակ հաստատելով Պատմահոր իմաստուն խոսքը, ավելացնենք նաև, որ մեր ժողովրդի 30-դարյա պարմության մեջ երկար է շարքն այն պարմական սքանչելագործությունների, որոնք ոչ միայն ձևավորել են ազգային-կրոնական իրական նկարագիրը մեր ազգի, այլև խորհուրդ ու փայլ տվել մեր պարմությանը և մեր բազմախորհուրդ անցյալին:

... Խունկ և աղոթք իմացյալ մահով անմահացած Ս. Վարդանանց քաջամարտիկներին և Ղևոնդյանց քահանաներին, որոնք մարտիրոսացան, որ ապրի մեր Հայրենիքը և մեր Ս. Եկեղեցին:

Վեհափառ Տեղ.

Այսօրվա հանդեսի բացման այս հակիրճ խոսքի ավարտից առաջ պարտադրություն ունեն ներկաների կողմից շնորհավորել նաև Ձերոյ Սրբությանը, անվանակոչության առթիվ, ի սրտե ցանկանալ բոլորի կողմից քաջադիմացություն և բեղմնավոր հովվապետություն՝ ի փառս և ի շինություն Ս. Վարդանանց և Ս. Ղևոնդյանց նահապետությամբ փրկված և հավիտենական կյանքի սրբազան իրավունք վաստակած մեր Ս. Եկեղեցու և ի վայելումըն Հայրենիքի և աշխարհասփյուռ հայորդիներին:

Տեսուչ Հոր բացման խոսքից հետո «Վարդանաց խորհուրդը» բանախոսությամբ հանդես եկավ Գևորգյան և Վազգենյան Հոգևոր Ճեմարանների գրաբարի դասախոս, բոլորի կողմից սիրված պրն Պետրոս Բեդիրյանը, որն իր բանախոսության մեջ, մեր պարմության նմանապիպ սիրանքները նկարի ունենալով, Արմին Վեգների հանգույն հայերիս որակեց իբրև՝ «պարպությամբ չհաղթված ժողովուրդ»: Բանախոսը, անդրադառնալով Վասակ-Վարդան հարաբերություններին, դրանք թողեց պարմաբանների դարին՝ ի մասնավորի շեշտելով այն հանգամանքը, որ առավել կարևորը ժողովրդի ընտրությունն էր, և թե ժողովուրդը, առաջնորդությամբ Վարդանի, կարո՞ղ էր այլ կերպ վարվել: Անշուշտ՝ ոչ:

«451-ի օրվա մարդը՝ դարձել է դարերի հայ մարդը: Նա բոլոր մանկանացուների նման մարմնական կարճաթև կյանքով է վախճան գտել, սակայն իր հոգով ու մանավանդ ոգով անվախճան ժամանակների մեջ է մտել՝ հիմնավորապես»,- նշեց իր խոսքում պրն Բեդիրյանը՝ ավելացնելով, որ Վարդանը մշտական նեկայություն է մեր ընտանիքներում, մեր մանուկներն իրենց ճանաչել են երգելով՝ «Հայ եմ ես, հայ եմ ես, Զաջ Վարդանի թո՞ղն եմ ես»:

Բանախոսությունից հետո Ճեմարանի Ա լսարանի սան Գոռ Նազարյանի կապարմամբ հնչեց Վ. Թեքեյանի «Մահերգ նահապետակաց» բանաստեղծությունը, որին հաջորդեց «Արեգակն արդարութեան» շարականը: Հանուն ուսանողության Վեհափառ Հայրապետին, անվանակոչության րոնի կապակցությամբ, շնորհավորեց և ճեմարանցիների կողմից սրբի խոսք առաջ Ա լսարանի սան Վիգեն սրկ. Շիրվանյանը.

«Տերն բարեկար ընդ մեզ րեսանենք յառաջնորդութիւն, չէ մեր մարդ զօրավար, այլ զօրագլուխն ամենայն մարտիրոսաց»:

Ավարայրի մարտից առաջ Ս. Վարդանի այս խոսքերը, իրենց պարզությամբ հանդերձ, հրաշալիորեն պերճ և խոսուն են և իրենց հնությամբ՝ միշտ առդիակալ և ժամանակակից:

1551 րարիներ առաջ վասն Գրուսի և վասն Հայրենյաց նահապետակած հայ քաջորդիք դավանեցին ու վկայեցին Բրիտոսիս թշնամու առջև՝ չվախենալով մարմինը սպանողներից, և եղան «նորասքանչ լուսաւորիչք» և «նահապետք պսնծալիք»:

Եղան լուսավորիչներ, որովհետև օրհասի պահին չերկմրեցին, այլ իրենց կրակով շարունակեցին Սրբոց Թադեոս և Բարդուղիմեոս առաքյալների և առաքելապատիվ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի քարոզությունը հայոց մեջ: Ավերարանասևեռող հոգով ու մարմով դարերին փոխանցեցին հայոց քրիստոնեական դպրոցի անսպիլել լույսն ու անհատը հոգին: Անմահ Զրիարոս է այդ դպրոցի վարդապետը, և այն հիմնամուր է հավաքի մեր Նոր աշով հասարակած, Ներսես Մեծի ձեռքով բարձրացած, Մահալ-Մաշրոցի սխրանքով հայացած ու Թարգմանեաց ոգով ընդմիջող զորացած:

«Ուխտ մեր ընդ Աստուծոյ է և ոչ ընդ մարդկան»։ այս էր Վարդանանց պատասխանը փորձության պահին ամբաստանության ու բռնության ներքո:

Այսօրվա սուրբ խորհրդով Վարդանանց մեզ հետ են, նայում են մեզ երկրնքից, հոգուց հոգի զրուցում մեզ հետ, պարմում, թե ինչպես սիրեց Վարդանը Նայենին ու Սուրբ Եկեղեցին. որ զարնան ծաղկունքով լեցուն Ավարայրի դաշտում, որը ներկվեց վարդագույն արյամբ, իրենք տեսնում էին հայոց այսօրը՝ քրիստոսահավատ ու նորոգված պետականությամբ:

Տիրալի, հերոսական ու պանծալի հայոց պարմությունը ներշնչանքի անսպառ աղբյուր է մեզ համար: Սուրբ Վարդանանց հիշատակի առջև խնարհումով այսօր ուսանողներս կոչում ենք միմյանց. «Լաբունեսցն ճշմարտից եկայք եւ մեք հերետեւոցոք»: Ընթանանք Վարդանանց հերքերով, հավաքի ու հավատարմության մեջ չերկմրենք և չերկնչենք, միշտ հիշենք, որ «վախը թերահավատության է նշանակ», իսկ թերահավատությունը մենք ազգովի վաղուց, շարժվաղուց մերժել ենք: Թող մեր՝ հայոց անմահ քաջերի ժառանգորդներին հոգում միշտ պայծառ մնա Վարդանանց պարկերը և հարանորոգ՝ նրանց պարգանը. «Տերն բարերար ընդ մեզ տեսանեմք յառաջնորդութիւն», «չէ մեր մարդ զօրավար, այլ զօրագլխին ամենայն մարտիրոսաց»:

Վեհափառ Տեր, Ձերդ Սրբության անվանակոչության տոնի առիթով մեր որդիական սերն ու երասիրագիտությունն ենք բերում Ձեզ: Սրբոց Վարդանանց բարեխոսությունն ենք հայցում առ Աստված, որ Իր օրհնության ներքո միշտ առաջադնն ու զորավոր պահի Վեհապետիդ և Ձերդ Սրբության մականի ներքո՝ հասարակուն ու ծաղկյալ Նայոց Եկեղեցին. ամեն:

Այնուհետև Նոգևոր Ճեմարանի երգչախումբը, մենակատարությամբ Դ լսարանի սան Էդգար դպիր Նակոբյանի, հնչեցրեց Մ. Եկմալյանի «Լոեց» երգը, որին հաջորդեցին Ա լսարանի սան Նայկ Ամիրջանի կատարմամբ՝ Վ. Նովհաննիսյանի «Ավարայրում», և ապա Արսեն Հարությունյանի կատարմամբ՝ Վ. Թեքեյանի «Տիշողություն» բանաստեղծությունները, որոնցից հետո երգչախմբի կատարմամբ հնչեց «Ի գէն» սպեղծագործությունը: Նանդիսության գեղարվեստական մասի ավարտից հե-

սրո ներկաների հետ իր մրաօմսները կիսեց և օրհնության իր խոսքն ասաց Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը:

ՎԵՏԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍՔԸ

Միրելի հոգևոր եղբայրներ, դասախոսներ, սաներ և բարեպաշտ հավատացյալներ:

Կուզեմայի իմ սրտի գոհաբանական զգացումները հաղորդել ձեզ, որոնք որպես օրհներգություն և աղոթք դեպի երկինք են բարձրանում: Աղոթք, օրհներգություն գոհաբանության, որ Աստված մեզ պարգևում է այսպիսի հոգեզմայլ, այսպիսի հարուստ ապրումներով պահեր, օրեր, տոներ, հիշատակներ, երբ մենք մեր պարունության հայելու մեջ մի պահ փորձում ենք տեսնել արտացոլված մեր կյանքը, արտապարկելով մեր անձը, մեր էությունը: Իմ հայացքը հիմա ուղղված է Հարդանանց այս հիասքանչ կրավին, ու Աստված լույս իջեցնի շիրիմի վրա հեղինակի՝ Գրիգոր Խանջյանի, և երկնքում թող ցնծա հոգին Հայոց Հայրապետի՝ Վազգեն Ա եղջանկահիշատակ Կաթողիկոսի, որոնք որ մնայուն արժեք եղող նաև այս սքանչելի գործը պարգևեցին մեզ, թողեցին մեր ժողովրդին:

Նայում եմ այս կրավին և այնպեղ տեսնում եմ մեծանուն հայրորդաց դեմքեր: Խորհուրդ է փոխանցված այս պարկերի միջոցով մեզ: Հարդանանք Ե դարում, որոնք որ ապրում են մեր ժողովրդի զավակաց մեջ անունների փոխվելով, նկարագրեր, կենսագրություններ, ճակատագրեր, բայց էության մեջ մնում են անփոփոխ, առաքելության մեջ մնում են նույնական՝ հավատարիմ այն արժեքներին, որ ազգովին ուխտեցինք քրիստոնյա դառնալով, Զրիստոսի հեղևորդներ լինելով, Զրիստոսի ուխտին հավատարիմ անդամներ լինելով:

«Մահ ոչ խնացեալ մահ է, մահ խնացեալ անմահութիւն է»:

Ես կարծում եմ, սիրելիներ, որ ամեն մի տուն, որ մեր հայրերը կարգել են ու ավանդել մեզ, որ մենք տոնախմբենք, ոչ թե պարզ հիշատակներ վկայակոչելու համար է, այլ որպեսզի դրանք աղբյուր դառնան նորոգության, լիցքի, որպեսզի դրանք զան դաս դառնալու, պարվիրան դառնալու, պարզամ դառնալու մեզ, որոնցով մենք զինվենք, որոնցով մենք զրկենք մեր կյանքի ճիշտ ճանապարհը, ուղին ու ապրենք Աստուծով, Աստուծուն հավատարիմ ընթացքով:

«Մահ ոչ խնացեալ մահ է, մահ խնացեալ անմահութիւն է»:

Այս բառերը երբ փոխադրում ենք մերօրյա կյանքի շրջանակներից ներս, ակամայից հաստատում ենք, թե մեր ժողովրդի որքան զավակներ այսօր ապրում են ճիշտ հակառակ ընկալումին և ապրումին Հարդանանց այս գաղափարի, որքան մահեր այսօր գիտակցված չեն մեր կյանքում, ոչ ֆիզիկական, այլ բարոյական նկարի ունեն այսօր մեր կյանքում, թվարկե-

լու անհրաժեշտություն և կարիք չեմ զգում մեր կյանքում տեղ գրած բարոյական չափանիշների անկումը, դրանց հերքանքով արարավոր երևույթների դրսևորումները զանազան ու զանազան ոլորտներում ու ստատիստիկական մեջ են զգում, որոնք բազում հայտընդաց հեղին թշվառության մեջ են զգում, որոնք բազում հայտընդաց պարճառ են դառնում հայրենիքը լքելու ու օտար երկրներում, օտար ավերի մեջ իրենց բախրը որոնելու և անվերապահ մահվան գիշերը նեղվելու, կենդանի մահվան:

Այս իմաստով մենք, որ անընդհատ մեծ տոնախմբությունների ժամանակ ոգևորվում ենք, ընդգծում ենք, որ Վարդանանց ոգին առանց ընդհատումի շարունակական կերպով փոխանցվել է մեզ, ապրում է յուրաքանչյուր դարի, յուրաքանչյուր սերունդի մեջ, ակամայից ցավալի կերպով հասարակություն ենք, թե որքան հեռու ենք մենք այսօր այդ ոգուց, այդ իրականությունից: Կրոնական կազմակերպություններից և սփյուռքյան մեր համայնքներից դուրս այսօր, Հայաստանում և նախկին Խորհրդային Միության մեջ, այդ հասկացությունը՝ Վարդանանց տոնախմբությունները, վերացել են մեր կյանքից:

Անդրադառնում եմ հիմա, որ դեռևս անցյալ տարի, փառք Ասրծո, մեր խորհրդարանը հռչակեց Վարդանանց տոնը պետական տոն, որը և նորից մեզ հույսով է լեցնում, որ առաջիկա տարիներին հավանաբար նոր սկիզբ դրվի Վարդանանց տոնակարարություններին, թեպետև անցնող տարիների ընթացքին մենք, որպես Եկեղեցի, փորձ կարարեցինք վերակենդանացնելու այդ ավանդույթը, այդ սովորույթը մեր ժողովրդի կյանքից ներս: Ինչևէ, ես կարծում եմ, որ մենք, որպես Եկեղեցի, պետք է որ միշտ հնչեցնենք, ուսուցանենք, փոխանցենք մեր ժողովրդի զավակաց, նրանց գիտակցությանը հասցնենք, որ, ինչպես ասվեց այսօրեղ, Ավարայրի պատերազմը շարունակական պատերազմ է իր ձևերի մեջ:

Իր երևույթի մեջ այն փոփոխական՝ երբեմն նաև կրկնությունն է Ավարայրի իմաստային առումով, բայց երբեմն խորհրդանշական բնույթ է ստանում, այսինքն պատերազմական իրավիճակների մեջ չենք, նեղեր չեն արձակվում, թնդանդթները չեն որոտում, սակայն բարոյական պատերազմի դաշտում ենք մենք ապրում, և որ մենք պարտավոր ենք զինված նույն ոգով, նույն նախանձախնդրությամբ, նույն հավատարմության զգացումներով հանդեպ մեր նախնաց սուրբ հավատը պահպանելու այն ամբողջ հոգևոր ժառանգությունը, որ ավանդ է թողնվել մեզ մեր հայրերից, որոնցով ապրված կյանքը միայն երաշխիք կարող է լինել մեր հայրաբնության, մեր հավերժության:

Վարդանանք այս գաղափարին էին հասել: Վարդանանց պատերազմը խղճի ազարտության համար մղված առաջին պատերազմն էր ազգերի և պետությունների կյանքում: Եվ ակամայից մտածում եմ, թե այսօր որքան օտար կազմակերպություններ մտաք են գործել Հայաստան և փորձում են

մեր ժողովրդի գիտակցությանը հասցնել խղճի ազատության զաղախարը այն դեպքում, երբ 1551 տարիներ մեր ժողովուրդը գիտի, թե ինչ է նշանակում ապրել խղճի ազատության համար, որ իր մահով է այդ ազատությունը կռել, կոփել, և այսօր ոչ թե խղճի ազատություն է, որ պահանջում են մեզանից, այլ այդ ազատությունն է, որ ուզում են խլել մեզանից, բայց անվարան է իմ հավարքը, որ մենք պիտի կարողանանք միշտ Վարդանանց հոգին հրեհեցնել մեր ժողովրդի զավակաց գիտակցության մեջ, նրանց սրտերում, և ոչ միայն հիշեցնել, այլև կերտել նրանց էությունը այդ ոգով, մեր ընթացքը դարձնել միշտ հաղթական՝ առ Տեր ունեցած սիրով պայմանավորված:

Ես Վարդանանց տոնի այս ուրախ առիթով ուզում եմ մեր գնահատանքը բերել Ճեմարանի տեսչությանը, սանուց, որոնք որ ամեն տարի կազմակերպում են այս տոնախմբությունը, և դա էլ խորհրդանշական է, որ Ճեմարանն է կազմակերպում, որ սաները այդ ոգով կրթվելու ու դաստիարակվելու ճանապարհի վրա են կանգնած, այդ ընթացքն են ապրում:

Մեր գնահատանքն ուզում ենք բերել մեր բանախոս դասախոսին՝ պարոն Պետրոս Բեդիրյանին, որ խնամված մի խոսքով ներկայացրեց մեզ խորհուրդը, իմաստը Վարդանանց: Նաև մեր գնահատանքը բոլոր մասնակիցներին, որ հոգեպարար այս գեղեցիկ պահը պարզեցին մեզ: Մենք ուզում ենք այս առիթով նաև մեր շնորհավորանքները բերել օրվա բոլոր հերոսներին, որոնք որ Վարդանանց հերոսամարտի քաջորդիների, քաջերի անունն են կրում և չունեն տարվա ընթացքին հովանավոր այլ սուրբ իրենց համար, քան այսօրվա հերոսներն են, իրենց պաշտպանները, պահապան հրեշտակները, պահապան հոգիները:

Ես կարծում եմ, որ նույնիսկ եթե հայորդիներն ունեն իրենց համար հովանավոր սրբեր, այդուհանդերձ Վարդանանց տոնը բոլորի համար անվանակոչության օր է և տոն ցանկալի: Եվ իմ մաղթանքն է, իմ ցանկությունն է, իմ աղոթքն է, իմ խնդրանքն է, որպեսզի յուրաքանչյուր հայորդի մկրտվի այս օրը, մկրտվի այս օրը Նիկողեմոսին պարգամվող մկրտությանը, Վարդանանց ոգիով, որպեսզի միշտ բերկրանքը, ուրախությունը ու գոհաբանության աղոթքը մեր հոգում լինի, որ մղի մեզ այն կյանք ու գործ դարձնելու՝ ի շինություն և ի պայծառություն մեր Հայրենիքի ու Եկեղեցու:

Թող Աստված օրհնի մեզ ամենքս և զորացնի Վարդանանց սուրբ խորհրդով, նրանց ճանապարհը հավերժական դարձնի մեր ժողովրդի կյանքում, նրանց ճանապարհը օրհնության ճանապարհ դարձնի մեր զալիք սերունդների համար, ամեն:

ԱՐԹՈՒՐ ՍՐԿ. ՆՈՎ ՀԱՆՆԻՍՅԱՆ